

ODNOS DO TEMNOPOLTIH V SLOVENSКИH LITERARNIH PREVODIH

Janko Trupej

1 Uvod

Rasizem do temnopoltih v zahodni družbi ima dolgo zgodovino. Najbolj zloglasen primer so bržkone Združene države Amerike, kjer je – poleg drugih dejavnikov – vprašanje suženjstva privedlo celo do državljanske vojne (1861–1865), ki se je končala z zmago severnih zveznih držav in abolicijo suženjstva. Kmalu po koncu te vojne je bila v južnih zveznih državah sicer sčasoma uzakonjena rasna segregacija, ki je bila postopoma odpravljena šele sredi 20. stoletja. Evropske kolonialne sile so suženjstvo resda prepovedale že desetletja prej kot ZDA, vendar so z domnevno inferiornostjo temnopoltih ljudstev še naprej upravičevale svojo prisotnost širom Afrike, kjer so ekonomsko izkoriščale kolonije, preostale države pa so prepričevale, da so tam v resnici na »civilizacijski misiji«. Tudi proces dekolonizacije Afrike se je začel šele v petdesetih letih prejšnjega stoletja in je trajal več desetletij.

Glede na to, da je bil rasizem do temnopoltih v družbi dolgo precej razširjen in sprejemljiv (Baker 2006, 11–12, 15–16), ne čudi, da se je pogosto odražal tudi v literarnih delih. S spreminjajočim se odnosom do rasizma pa so številna tovrstna dela postajala čedalje bolj sporna. Tudi to je verjetno najbolj nazorno v ZDA: po razmahu sodobnega afroameriškega gibanja za državljanske pravice sredi 20. stoletja so bila številna – tudi kanonizirana – literarna dela podvržena ponovnemu vrednotenju, ker so bila dejansko rasistična ali pa so vsebovala elemente, ki so s stališča nove dobe postali sporni (gl. npr. Karolides 2006; Sova 2006; Karolides, Bald in Sova 2011).

Nekateri prevodi tovrstnih del so bili tudi deležni raziskovalne pozornosti. Marísa Fernández López (2000) je denimo ugotovila, da so bili določeni rasistični odlomki v delih Enid Blyton in Roalda Dahla v španskih prevodih ohranjeni celo po tem, ko so

bili v novejših izdajah izvirnih besedil cenzurirani. Judith Lavoie (2007) je dognala, da je bil Twainov roman *Prigode Huckleberryja Finna* leta 1886 v francoščino preveden tako, da ne obsoja rasnih predsodkov, marveč jih celo utrjuje. Rachel Weissbrod (2008) je analizirala vrsto relevantnih prevodov v hebrejščino in prišla do zaključka, da v nekaterih prevodih ni zaznati ideoloških posegov, v določenih je rasizem omiljen, spet v drugih pa celo intenziviran. Ewa Kujawska-Lis (2008) je pri primerjavi dveh prevodov Conradove novele *Srce teme* v poljščino ugotovila, da je v tistem iz leta 1930 rasizem omiljen, medtem ko prevod iz leta 2004 učinkuje bolj rasistično od izvirnika. Do podobnega zaključka je prišel Lorenzo Mastropiero (2017) pri analizi štirih prevodov te novele v italijanščino: v prevodih iz let 1924, 1989 in 1990 so bile rasistične prvine ohranjene oz. mestoma celo dodane, medtem ko je v prevodu, ki je bil prav tako objavljen leta 1990, rasizem znatno omiljen.¹

2 Odnos do temnopoltih na Slovenskem

Slovenski narod večino svoje zgodovine ni imel intenzivnih neposrednih stikov s temnopoltimi, saj je bilo slovensko etnično ozemlje dolgo del habsburškega cesarstva, ki nikdar ni imelo kolonij v Afriki. Kljub temu je bil diskurz o temnopoltih v slovenski periodiki do sredine 20. stoletja podoben tistemu v kolonialnih silah: pogosto so bili prikazani v negativni luči (Zajc in Polajnar 2012, 74–83; Trupej 2014a, 91; Trupej 2017b, 324–325). Razmeroma kmalu po 2. svetovni vojni pa je socialistična Jugoslavija navezala tesnejše stike s številnimi afriškimi državami in naposled leta 1961 soustanovila Gibanje neuvrščenih. Jugoslavija je gospodarsko sodelovala z afriškimi državami, jugoslovanski mediji so pogosto poročali o njih, nekateri vidni politiki so imeli gostujoča predavanja na afriških univerzah, v SFRJ so študirali afriški študenti itd. (Brumen in Jeffs 2001, XIII–XVI). Kljub deklarativno naklonjenemu odnosu do temnopoltih, ki je med drugim razviden iz zapisov v časopisju (Trupej 2014a, 91–92; Trupej 2017b, 325–326), pa so se celo v socialističnem obdobju v nekaterih potopisih »reproducirali tisti obrazci, ki jih najdemo tudi v kolonialnem potopisu« (Brumen in Jeffs 2001, XVI). Po slovenski osamosvojitvi so stiki z afriškimi državami postali manj intenzivni, afriška celina je bila spet manj prisotna v medijih in poročanje je postalo bolj negativno oz. stereotipno (Jeffs 2000; gl. tudi Brumen in Jeffs 2001, XIX–XX); podobno velja za prikaz Afrike v učbenikih (Pirc 2010). V socialističnem obdobju je bilo v slovenščino prevedenih tudi več del afriških pisateljev in pisateljic kot po osamosvojitvi (Brumen in Jeffs 2001, XX); spremenjen odnos do afriške literature je denimo razviden iz članka Avgusta Pudgarja (1997, 15), ki je med drugim zapisal, da

1 Trije izmed teh štirih prevodov so nastali po tem, ko je vpliven nigerijski pisatelj Chinua Achebe v predavanju iz leta 1975 ostro kritiziral *Srce teme* zaradi rasističnega prikazovanja temnopoltih, s čimer je v precejšnji meri vplival na poznejšo percepcijo tega dela, ki vse dotlej ni veljalo za rasistično (Allington 2006, 132–133).

imamo v slovenščini malo prevodov književnosti iz tako imenovane črne Afrike (bolj primeren izraz je podsaharska Afrika), za kar bi lahko na dolgo in široko naštevati vzroke. Med njimi ne smemo pozabiti na dejstvo, da je afriška proza večinoma socialno-kritično obarvana, kar je za evropski kulturni prostor malce staromodno in nepriljavno. Afriški pisci velikokrat segajo tudi po zahodnemu kulturnemu krogu težje razumljivi simboliki, ki ima v tej literaturi posebno mesto v pesništvu.

Situacija glede stikov med Slovenci in Afroameričani je bila nekoliko drugačna, saj se je konec 19. stoletja slovenski narod začel množično izseljevati v ZDA, časopisi na slovenskem etničnem ozemlju pa so začeli objavljati besedila teh izseljencev oz. zdomcev (Klemenčič 1998, 176). Tudi pred vzpostavitvijo socializma na slovenskem ozemlju je bilo poročanje o Afroameričanih v povprečju manj negativno kot o Afričanih in od časa do časa je v periodiki zaslediti obsodbe njihove diskriminacije oz. nasilja nad njimi (Zajc in Polajnar 2012, 83–84; Trupej 2014a, 91; Trupej 2017b, 325). Vse od objave kar dveh slovenskih priredb romana *Koča strica Toma* leta 1853 je slovenska javnost občasno tudi prek literarnih del dobila vpogled v položaj Afroameričanov – prevodi del afroameriških pisateljev in pisateljic so sicer začenjali izhajati šele v socialističnem obdobju.

3 Temnopolti v slovenskih literarnih prevodih

3.1 Metabesedila

V zvezi s prevajanjem prvin, ki vplivajo na upodobitev temnopoltih v literarnih delih, je bilo v metabesedilih še največ pozornosti posvečene strategijam za prevajanje afroameriškega sociolekta. Na koncu prevoda romana *Prigode Huckleberryja Finna* je Janez Gradišnik (1974, 194) v zvezi s tem v »Besedi o delu« denimo zapisal naslednje: »Tudi zamorec Jim govori v našem prevodu precej 'normalno'. Zgrešena je namreč (od Nemcev prevzeta) tradicija, da govorijo zamorci skoraj v vseh knjigah nekakšno spakedransčino, za katero je najbolj značilna uporaba nedoločnika namesto določnih glagolskih oblik.« Tudi pri prevodu romana *Nekaj vijoličastega* izpod peresa afroameriške pisateljice Alice Walker je prevajalka dodala opombo, v kateri je pojasnila svojo strategijo za prevajanje »črnščine«. Navedla je, da bi se, če bi bila uporabljena standardna slovenščina, izgubilo »specifično razmerje med črnščino in 'standardno' angleščino«, ki pa se ga prav tako ne da poustvariti z uporabo narečij ali žargonov, češ da »so oboji pretesno povezani z razmerami, v katerih so nastali« (Skušek-Močnik 1987, 246). Prevajalka se je zato pri zapisu odločila za uporabo knjižne slovenščine, pri čemer se je občasno poslužila redukcij, medtem ko se je pri skladnji in besedišču ravnala po pogovorni slovenščini (prav tam, 247). Andrej Blatnik (1993, 309–321) je v spremni besedi k prevodu romana *Ljubljena* obravnaval njegovo vsebino (in tudi vsebino vseh ostalih romanov, ki jih je

dotlej objavila Toni Morrison), strategij za prevajanje poimenovanj za temnopolte ali afroameriške angleščine pa ni omenil. Simona Midžić (2003, 49–53) je pri obravnavi slovenskih prevodov del Toni Morrison navedla nekaj prevodnih rešitev za slednjo zvrst angleščine, medtem ko se prevajanja poimenovanj za Afroameričane ni dotaknila. Ko je Gabriela Babnik (2009, 88–91) v članku z naslovom »Roman Chinua Achebeja *Razpad* kot odgovor na negativno prezentacijo Afričanov« obravnavala slovenski prevod novele *Srce teme*, se prav tako ni vprašala, v kolikšni meri sta odnos do Afričanov in njihova upodobitev v prevodu skladna s tisto v izvirniku.

3.2 Sporni izrazi

Pri prevajanju poimenovanj za temnopolte iz angleščine oz. ameriške angleščine je še posebej pomembno upoštevati zaznamovanost posameznih izrazov v določenem obdobju. V tem jeziku namreč obstaja mnogo pejorativnih poimenovanj za temnopolte,² med katerimi je najbolj kontroverzen izraz *nigger*, ki ima negativen konotativni pomen že več stoletij (Kennedy 2003, 4–5; Hughes 2006, 327; Asim 2007, 11) in ga nekateri pojmujejo celo kot najhujšo žaljivko v ameriški angleščini (Hill 2008, 51). Že sredi 19. stoletja je bila uporaba tega poimenovanja stigmatizirana; vljudni ljudje so uporabljali izraza *colored oz. negro* (Hughes 2006, 327; Hill 2008, 51), ki pa sta sčasoma pridobila negativen predznak, zato sta ju v drugi polovici prejšnjega stoletja postopoma nadomestila izraza *African American* in *black* (Rattansi 2007, 116). Tudi izraz *nigger* je po intenziviranju afroameriškega boja za državljanske pravice sredi prejšnjega stoletja postal še bolj sporen kot dotlej (Hughes 2006, 329).

Zaradi zgodovinskih okoliščin je v slovenskem etničnem prostoru situacija v zvezi s poimenovanji za temnopolte precej drugačna; Janja Prešern (2001) je denimo zapisala, da v slovenščini nimamo jasno definiranih kategorij označevalcev za temnopolte. Poleg tega (ne)sprejemljivosti določenih izrazov za temnopolte ne problematiziramo v tolikšni meri kot v marsikateri drugi državi. Nada Grošelj (2016, 98) je v zvezi s potencialno sporno oznako »zamorski kralj« v otroškem romanu *Pika Nogavička* na primer izjavila naslednje: »Ukvarjanje s tem v slovenščini se mi je zdelo povsem neosnovano in zgrešeno. Na naš jezik namreč s tem apliciramo neke probleme in slabo vest velikih narodov, zlasti kolonizatorjev, ki pravzaprav nima zveze z nami.«

Da bi bila primerjava poimenovanj za temnopolte mogoča, je Trupej (2014b) na podlagi analize pogostosti uporabe izbranih izrazov v različnih obdobjih, pregleda gesel za označevanje temnopoltih v slovarjih in izvedene ankete obravnaval tako zgodovinski razvoj kot tudi sodobni slovenski odnos do različnih poimenovanj za temnopolte. Analiza je pokazala, da je bil v obdobju, ko je bilo slovensko etnično ozemlje del

2 Na portalu *The Racial Slur Database* je navedenih več kot 600 žaljivk za temnopolte. Seznam je dostopen na naslednjem spletnem mestu: <http://www.rsd.org/races#blacks> (dostop 2. 2. 2022).

habsburškega cesarstva, izraz *zamorec* standardno poimenovanje za temnopolte, medtem ko se med obema svetovnima vojnoma izraza *črnc* in *zamorec* v tisku pojavljata primerljivo pogosto in sta še zmerom slogovno nezaznamovana. Raba slednjega izraza začne v socialističnem obdobju upadati in najpozneje v šestdesetih letih prejšnjega stoletja postane negativno zaznamovan, *črnc* pa ga nadomesti kot standardni in najpogosteje rabljen izraz. Tudi po slovenski osamosvojitvi se izraz *črnc* v tisku pojavlja precej pogosto, vendar *temnopol* postopoma postane standardni izraz. Poimenovanje *črnuh*, ki je bilo pejorativno že v 19. stoletju, v nobenem obdobju ne presega 5-odstotnega deleža vseh izrazov za temnopolte, medtem ko so bili deleži drugih negativno zaznamovanih poimenovanj (npr. *črnavs*, *črnuhar* in *črnokožec*) v analiziranem korpusu zanemarljivi. Rezultati leta 2012 izvedene ankete so pokazali, da je kot najbolj sprejemljiv pojmovan izraz *temnopol*, tudi izraz *črnc* se je sodelujočim zdel še precej nevtralen, izraz *zamorec* je bil v povprečju opredeljen kot srednje pejorativen, kot najbolj slabšalni pa so bili izpostavljeni izrazi *črnuh*, *črnuhar* in *črnavs*.

3.3 Prevodoslovne obravnave teme

Glede na slovenski odnos do problematike rasizma do temnopolnih ne čudi, da je bilo vprašanju prevajalskih posegov v zvezi z odnosom do temnopolnih do nedavnega posvečene le malo raziskovalne pozornosti – v nadaljevanju bodo predstavljene slovenske prevodoslovne raziskave, ki so bile opravljene doslej.

V prispevku »Translating Racist Discourse in Slovenia during the Socialist Period: Mark Twain's *Adventures of Huckleberry Finn*« [Prevajanje rasističnega diskurza v socialistični Sloveniji: *Prigode Huckleberryja Finna* Marka Twaina] (Trupej 2012) so primerjane strategije, ki sta jih pri prevajanju rasističnih prvin v klasičnem romanu *Prigode Huckleberryja Finna* uporabljala Pavel Holeček in Janez Gradišnik. V prvem prevodu, ki je bil objavljen leta 1948 in je izšel pod naslovom *Pustolovščine Huckleberryja Finna*, je Holeček za izraz *nigger*, ki se v izvirniku pojavi več kot dvestokrat, uporabil kar 26 različnih prevodnih rešitev – v več kot dveh tretjinah pojavitev gre za izraz *zamorec*, ki je bil takrat še vedno nezaznamovan in najpogosteje uporabljan slovenski izraz za temnopolte. Čeprav je prevajalec s tem v večini primerov občutno zmanjšal stopnjo rasizma, pa je mestoma izraz *nigger* nadomestil z bolj eksplicitno negativnimi poimenovanji: *prekleti črni ubijalec*, *pokvarjeni črni pes*, *črna sodrga*, *smrdljiva črna drhal* in *črni malopridneži*. Negativne izjave o temnopolnih (npr. *zamorke so zanikrne*; [*Jim je*] *neumna žival*; *to je bilo za njegovo [tj. Jimovo] črno pamet že preveč*) je dodal tudi na nekaterih drugih mestih v prevodu. Holeček je poleg tega zelo pogosto dodajal pridevnike, ki spremenijo karakterizacijo afroameriškega protagonista Jima (gl. tudi Trupej 2017b, 335) – slednji sebe tako 32-krat označi za starega, 25-krat za ubogega in enkrat za bebastega. Medtem ko se Jim v izvirniku obnaša dostojanstveno in pogosto izkaže svojo inteligentnost,

pa v prevodu zaradi omenjenih premikov dobimo povsem drugačno sliko. Kot precej neblogljenega ga očitno dojema tudi protagonist Huckleberry Finn, saj Jima v prevodu sedemkrat označi za starega, štirikrat za ubogega in dvakrat za siromaka, česar v izvirniku na istih mestih ne stori. Zaradi teh dodatkov in zaradi prevajanja Jimovega afroameriškega sociolekta v težko razumljivo spakedranščino (gl. tudi Grosman 2004, 147), Jim v prevodu deluje dokaj nemočno in komično, s čimer je Holeček bistveno spremenil dinamiko med obema protagonistoma: medtem ko je izvirniku njun odnos – predvsem medtem ko na splavu potujeta navzdol po Misisipiju – precej enakovreden, je Jim v prevodu nedvomno v podrejenem položaju. Ko Huck naposled odločno zavrne rasizem, ki je sestavni del družbe, v kateri je odraščal, to v slovenski različici nima tolikšnega učinka kot v izvirniku; Jim je namreč občutno manj občudovanja vreden kot v izvirniku in zatorej ni v tolikšni meri pripomogel k Huckovi osebnostni rasti oz. spoznanju, da je zmotno razlikovati ljudi na podlagi barve njihove kože. Poleg tega velja omeniti, da je prevajalec v interpretativne možnosti besedila posegel tudi tako, da je povsem izpustil odstavek, v katerem protagonistov oče, poimenovan Stari Finn, govori o tem, da je srečal Afroameričana, ki je bil izobražen, premožen in je imel enake pravice kot belci. Zaradi tega izpusta je tedanje slovensko bralstvo romana ostalo pod vtisom, da so bili vsi Afroameričani sredi 19. stoletja v podobnem položaju kot Jim, kar pa – vsaj v severnih zveznih državah – ni odražalo dejanskega stanja.

Janez Gradišnik v ponovnem prevodu romana, ki je pod naslovom *Prigode Huckleberryja Finna* izšel leta 1962, za razliko od predhodnika ni neposredno posegal v makrostrukturo besedila. Ta prevajalec je izraz *nigger* v veliki večini prevedel v *zamorec*, ki je bil v tistem obdobju verjetno že nekoliko pejorativen izraz (vendar še zdaleč ne primerljiv z izvirnim poimenovanjem), včasih je uporabil tudi izraz *črnc*, izjemoma pa je poimenovanje *nigger* izpustil oz. namesto izvirnega izraza uporabil zaimpek. Tudi glede afroameriške angleščine je Gradišnik ubral povsem drugačno strategijo kot Holeček, saj jo je standardiziral.³

Gradišnik se je zagotovo zavedal konotativnega pomena izraza *nigger*, saj je v prevodu romana *Kraljevski Kingsblood*, katerega avtor je Sinclair Lewis, desetletje poprej za ta izraz večinoma uporabljal bolj pejorativna poimenovanja, na primer *črnuh* in *črnas* (gl. Trupej 2017c). Mogoče je sklepati, da se je za različni strategiji odločil, ker je bilo Twainovo delo namenjeno mladini, Lewisovo pa odraslim. Po drugi strani pa je Holeček, ki je pri prevodu romana *Pustolovščine Huckleberryja Finna* raven rasizma kar nekajkrat intenziviral, leta 1957 v prevodu Twainovega romana *Tom Sawyer, detektiv* eksplicitno rasistični diskurz mestoma omilil (gl. Trupej 2017b, 330). Ker sta obe deli namenjeni mladini, gre različni prevajalski strategiji morda pripisati politični situaciji ob nastanku

3 Meta Grosman (1995, 33–34) trdi, da ta standardizacija prispeva k drugačnemu razumevanju besedila; ker se dialekti v prevodu ne ohranijo, se izgubijo tudi jezikovna sredstva, ki nakazujejo razmerja med pripovednimi osebami in njihov položaj v družbi.

prevodov: Holeček je ZDA prikazal v slabi luči, ko so bili v prvih povojnih letih odnosi med to kapitalistično velesilo in socialistično Jugoslavijo precej napeti, medtem ko je isti prevajalec rasizem cenzuriral pozneje, ko so se jugoslovansko-ameriški odnosi v desetletju po sporu med Titom in Stalinom otoplili.

V članku »The 'Negro' in John Steinbeck's *Of Mice and Men*« [»Zamorec« v delu *Of Mice and Men* Johna Steinbecka] (Trupej 2015b) sta obravnavana tako oba slovenska prevoda Steinbeckove novele *O miših in ljudeh* kot tudi prevod istoimenske drame. V nobenem prevodu ni zaslediti cenzure eksplicitno rasističnega diskurza o edini afroameriški pripovedni osebi, ki se imenuje Crooks, prevajalske strategije glede poimenovanj za temnopolte pa se razlikujejo.

Meta Gosak je v prevodu, ki je leta 1952 izšel pod naslovom *Ljudje in miši*, popolnoma nevtralizirala vseh 16 izvirnih pojavitev izraza *nigger* – večinoma ga je prevedla nezaznamovano v *črnc*. Slednji izraz je pretežno uporabila tudi pri prevajanju poimenovanj *black*, *colored* in *negro*, s čimer je povsem izničila distinkcijo med izrazi za temnopolte v tem literarnem delu. Posledično se do neke mere spremeni tudi prikaz odnosov med pripovednimi osebami; s poimenovanjem *nigger* je v izvirniku namreč pogosto izražen negativen odnos do Crooksa, ki je zaradi svoje etnične pripadnosti v podrejenem položaju in precej izoliran od ostalih pripovednih oseb. Gosak je poleg tega na več mestih razširila Crooksov diskurz, tako da ima ta v prevodu nekoliko pomembnejšo vlogo in se izraža bolj izbrano kot v izvirniku.⁴

Danica Čerče je v prevodu, ki je leta 2007 izšel pod naslovom *O miših in ljudeh*, ubrala nekoliko drugačno strategijo. Za izraz *nigger* je večinoma uporabila poimenovanje *zamorc*, kadar izvirni izraz Crooks uporabi zase, pa ga je prevedla v *črnc*. Izraz *črnc* je v veliki večini uporabila tudi za vsa druga poimenovanja za temnopolte, ki se pojavijo v izvirniku.

Tudi v prevodu istoimenske drame, ki je bila v sezoni 2007/2008 pod naslovom *Ljudje in miši* na programu Slovenskega ljudskega gledališča Celje, je Tina Mahkota za poimenovanje temnopoltnih uporabljala izraza *zamorec* in *črnc*. Slednjega večinoma kot prevod za izraze *black*, *colored* in *negro*, medtem ko je za poimenovanje *nigger* uporabila izključno izraz *zamorec* – tudi v primerih, ko ga uporabi Crooks.

V članku »Prevajanje rasističnega diskurza o temnopoltnih v slovenščino« (Trupej 2014a) so povzeti rezultati obsežne raziskave o slovenskem prevajanju rasističnega diskurza, ki je bila pozneje – v še malo obširnejši različici s spremenjeno strukturo in nekoliko drugačnim naborom del – predstavljena tudi v angleškem jeziku v članku »Strategies for Translating Racist Discourse about African-Americans into Slovenian« [Strategije za prevajanje rasističnega diskurza o Afroameričanih v slovenščino] (Trupej

4 Ko je Meta Gosak leta 1963 prevedla Steinbeckov potopis *Potovanje s Charleyem*, je za poimenovanje *nigger* uporabila izraz *zamorc* (gl. tudi Trupej 2017b, 333). Podobno kot pri Holečku se torej postavlja vprašanje, ali drugačna prevajalska strategija morda ni bila posledica spremenjenih odnosov med ZDA in Jugoslavijo; slednja država se je medtem kot ena od soustanoviteljic Gibanja neuvrščenih namreč znova nekoliko bolj distancirala od zahodnega bloka.

2017b). V raziskavo so bili zajeti slovenski prevodi 25 izvorno v angleščini napisanih del, objavljenih med letoma 1853 in 2008.⁵

Analiza je pokazala, da so bile v prevodih, ki so bili objavljeni pred letom 1945, negativne izjave o temnopolnih oz. njihova stereotipna karakterizacija ohranjena, medtem ko so bile poznejše prevajalske strategije bolj heterogene: v prevodih, ki so bili primarno namenjeni mladini, je bil eksplicitno rasistični diskurz razmeroma pogosto omiljen, medtem ko je bil v prevodih, namenjenim odraslim, večinoma ohranjen – izjeme je zaslediti v prevodih del *Otroci strica Toma* in *Boter*.

Pejorativna poimenovanja za temnopolte so bila v vseh analiziranih prevodih iz predsocijalističnega obdobja popolnoma nevtralizirana; izraz *nigger* na primer nikdar ni bil preveden v *črnuh*, marveč najpogosteje v *zamorec* ali *črnc*, ki pa sta bila za časa nastanka prevodov nezaznamovana izraza. Ta praksa se je v precejšnji meri nadaljevala tudi pozneje – včasih celo pri prevedenih odsekih, kjer bi bilo ohranjanje konotativnega pomena negativnih poimenovanj za temnopolte ključno za ohranitev učinka izvirnega besedila. Prevajalska strategija je bila sicer tudi tu odvisna predvsem od ciljnega bralstva: v prevodih mladinske literature so bila rasistična poimenovanja nevtralizirana bolj pogosto kot v prevodih del za odrasle; pri slednjih so bili ti izrazi najbolj dosledno ohranjeni v prevodih del izpod peresa afroameriških avtorjev oz. avtoric.

Strategije za prevajanje afroameriške angleščine so bile v manjši meri odvisne od obdobja nastanka prevoda in od ciljnega bralstva: tako v predsocijalističnem kot večji del socialističnega obdobja je bil ta sociolekt bodisi standardiziran bodisi preveden v slovnično nepravilno slovenščino – nemalokrat v težko razumljivo spakedranščino, pri kateri nedoločnik nadomesti druge glagolske oblike. Šele v zadnjih nekaj desetletjih se je pri prevajanju afroameriške angleščine začela uporabljati pogovorna slovenščina.

V članku »The Significance of Racial Terms in Sinclair Lewis's *Kingsblood Royal* and its Translations into German, Serbo-Croatian and Slovenian« [Pomen izrazov za označevanje rase v delu *Kingsblood Royal* Sinclairja Lewisa in prevajanje teh izrazov v nemščino, srbohrvaščino in slovenščino] (Trupej 2017c) so primerjani trije prevodi romana *Kraljevski Kingsblood*, v katerem imajo izrazi za Afroameričane izredno pomembno vlogo, saj je v njem 25 različnih poimenovanj uporabljenih skupno več kot tisočkrat – približno četrtnina teh izrazov je negativno zaznamovana.

Rezultati analize niso v skladu s precej razširjenim slovenskim prepričanjem, da je pri drugih narodih iz nekdanjih jugoslovanskih republik uporaba profanosti bolj pogosta oz. sprejemljiva kot v Sloveniji (gl. Fras 2012, 229). V slovenskem prevodu iz leta 1952 je namreč ohranjenih 61 % negativnih poimenovanj za temnopolte iz izvornika, medtem ko v srbohrvaškem prevodu iz leta 1950 ta delež znaša zgolj 46 %. V nemškem

5 Večina izmed teh prevodov je bila obravnavana v doktorski disertaciji z naslovom *Slovensko prevajanje rasističnega diskurza o Afroameričanih v ameriških romanih* (Trupej 2013), ki je pod mentorstvom red. prof. dr. Nike K. Pokorn nastala na Univerzi v Ljubljani.

prevodu iz leta 1951 slabšalni izrazi za temnopolte na nekaterih mestih prav tako niso bili ohranjeni, vendar so bili ponekod dodani, tako da je skupno število teh izrazov zgolj za 11 % manjše kot v izvorniku.

Razlike med prevajalskimi strategijami nazorno pokaže primerjava prevodov povedi, v kateri afroameriška pripovedna oseba navede pet negativnih izrazov (*nigger*, *coon*, *jig*, *spade* in *smoke*), ki jih belci uporabljajo za Afroameričane. Medtem ko sta Janez Gradišnik in Nada Čurčija-Prodanović v prevodih v slovenščino oz. srbohrvaščino na tem mestu uporabila le tri peyorativne izraze, Rudolf Frank v nemškem prevodu ni zgolj ohranil izvornih angleških izrazov, marveč je dodal še nadaljnjih pet prevzetih peyorativnih poimenovanj za temnopolte. V slovenskem prevodu tovrstno prevzemanje tujih izrazov sicer ne bi prišlo v poštev, vendar bi tudi Gradišnik poleg poimenovanj *črnub*, *črnavs* in *črnogelj* lahko uporabil še katerega od zaznamovanih izrazov, ki jih je zaslediti na drugih mestih v njegovem prevodu, na primer *črnoba*, *črnokožec* ali *črnjak*. Zaradi občutno manjšega števila negativno zaznamovanih izrazov za temnopolte je v slovenskem prevodu tega antirasističnega dela rasizem nekoliko manj intenziven.

V članku »Representations of Black People in the Slovenian Translations of Karl May's Novels: A Case Study« [Prikaz temnopoltih v slovenskih prevodih romanov Karla Maya: študija primera] (Trupej 2017a) so obravnavani slovenski prevodi romanov *Old Surehand* (1930, 1965, 1983), *Winnetou* (1931, 1952/1953,⁶ 1962, 1983) in *Zaklad v Srebrnem jezeru* (1935, 1964, 1983), ki jih je napisal nemški literat Karl May.

Analiza je pokazala precejšnje razlike glede strategij za prevajanje eksplicitno rasističnega diskurza o temnopoltih. V prevodih, objavljenih pred 2. svetovno vojno, je bil tovrstni diskurz dosledno ohranjen oz. izjemoma je slovenska različica celo bolj rasistična kot izvornik: v prvem prevodu romana *Old Surehand* iz leta 1930 je Anton Debeljak skrajšal odsek, v katerem protagonist rasizem označi za nesprejemljiv, medtem ko je v Jehartovem prevodu romana *Winnetou* iz leta 1931 mestoma zaslediti intenziviranje rasizma – na dveh mestih je dodana trditev, da »Indijanci« zaničujejo temnopolte. V prevodih iz socialističnega obdobja je precejšen del rasističnega diskurza cenzuriran, pa najsi ga izrazijo negativne ali pozitivne pripovedne osebe. Tudi iz nekaterih drugih posegov v besedilo je razvidno, da naj bi imeli Afroameričani več dostojanstva kot v izvorniku. Ko je Oskar Hudales priredil Jehartov prevod, je izjavo »Črni mož je moj služabnik« denimo spremenil v »Ker je črni mož moj tovariš«. V prevodu istega romana iz leta 1983 pa je Jože Dolenc za Afroameričana, ki sta v izvornem besedilu poimenovana Bob oz. Sam, uporabil dve zveneči imeni: Cezar oz. Hektor.

Razlike pri prevajanju poimenovanj za temnopolte so manj izrazite, saj je na primer izraz *nigger*, ki ga je May prevzel iz angleščine, tako pred kot po 2. svetovni vojni večinoma ali preveden nevtralno ali pa prav tako prevzet v slovenščino; pri tem se sicer

⁶ Pri prvem povojnem prevodu je kot prevajalec naveden le Oskar Hudales, čeprav gre za priredbo prevoda katoliškega duhovnika Antona Jeharta iz leta 1931.

postavlja vprašanje, kolikšen delež tedanjega slovenskega bralstva se je pravzaprav zavedal, kako žaljivo je to poimenovanje v ameriški angleščini. Izjemi sta Debeljakov predvojni prevod romana *Old Surehand*, v katerem zasledimo tudi posamezne pojavitve izrazov *črnogelj*, *črnjak* in *črnub*, in prevod istega romana iz leta 1983, v katerem je Mimi Malenšek za poimenovanje *nigger* pretežno uporabila izraz *črnub*. Različne prevajalske strategije nazorno prikaže primerjava med Jehartovim predvojnim prevodom romana *Winnetou*, v katerem je iz angleščine prevzetih 21 od 28 pojavitve izraza *nigger* iz izvirnika, in Hudalesovo povojno priredbo tega prevoda, v kateri je izraz *nigger* ohranjen zgolj šestkrat.

Razlike pri strategijah za prevajanje sociolekta temnopolnih pripovednih oseb niso tolikšne. V romanih *Winnetou* in *Old Surehand* se temnopolti izražajo slovnično nepravilno, kar velja tudi za vse prevode. Knjižna nemščina v romanu *Zaklad v Srebrnem jezeru* pa je v vseh slovenskih različicah prevedena v knjižno slovenščino.

V prispevku »Translating Ideology with Ideology: The Case of Sienkiewicz's Novel *In Desert and Wilderness* and its Slovenian Translations« [Prevajanje ideologije z ideologijo: primer Sienkiewiczovega romana *W pustyni i w puszczy* in njegovih slovenskih prevodov] (Snoj 2020) je med drugim obravnavana upodobitev temnopolnih v vseh slovenskih izdajah mladinskega romana *V puščavi in goščavi* izpod peresa poljskega pisatelja Henryka Sienkiewicza. Prvi slovenski prevod romana je bil objavljen leta 1912, prevajalec Leopold Lenard pa je besedilo v sodelovanju z Ivanom Voukom revidiral za objavo leta 1931. V obeh različicah prevoda so ohranjeni tako vsi odseki, ki izražajo pozitiven odnos do kolonizacije v Afriki, kot tudi odseki, ki temnopolte prikazujejo na negativen način.

France Vodnik je roman znova prevedel za objavo leta 1952 in ta prevod je doživel številne ponatise, tj. v letih 1964, 1968, 1970, 1974, 1975, 1978, 1980, 1982 in 1994 – kot navaja Snój, besedilo sicer ni popolnoma identično, temveč gre za tri različice tega prevoda. Odseki, ki temnopolte prikazujejo v negativni luči, so ohranjeni v vseh različicah prevoda, pri odsekih, ki izražajo pozitiven odnos do kolonizacije, pa so bile v dveh različicah cenzurirane le prvine krščanstva, medtem ko v eni različici prevoda – ki je bila primarno namenjena odraslim – ti posegi niso bili izvedeni.

4 Zaključek

Na podlagi obravnavanih raziskav lahko zaključimo, da je marsikatero delo, ki vsebuje rasistični diskurz oz. mu je bil v izvirnem literarnem sistemu očitan rasizem, v slovenski literarni prostor vstopilo v nekoliko manj rasistični obliki. To sicer v manjši meri velja za prevode, ki so bili objavljeni pred 2. svetovno vojno, saj v njih eksplicitno rasistični diskurz ni bil cenzuriran, temveč so bili skoraj popolnoma nevtralizirani zgolj pejorativni izrazi za temnopolte. Ker rasizem do socialističnega obdobja ni bil zaznan kot

problematičen, je slednjo strategijo verjetno moč pripisati splošni težnji k ohranjanju visoke ravni jezika v slovenski literarni produkciji (Hladnik 1983, 61) – ali pa pomanjkanju zavedanja o izvirni zaznamovanosti nekaterih poimenovanj za temnopolte. V prevodih, objavljenih do konca 2. svetovne vojne, temnopolte pripovedne osebe sicer razmeroma pogosto uporabljajo slovnično nepravilno govorico, zaradi česar je njihova karakterizacija kdaj morda celo bolj negativna kot v izvirnikih. Uporaba »spakedranščine« se je ohranila tudi v nekaterih prevodih iz socialističnega obdobja, čeprav so prevajalke in prevajalci afroameriški sociolekt morda še pogosteje prenašali v standardno slovenščino. V tem obdobju je poleg pogostih omilitev negativno zaznamovanih izrazov za temnopolte zaslediti tudi cenzuro eksplicitno rasističnega diskurza – predvsem v prevodih za mladino, izjemoma pa tudi v prevodih, ki so bili namenjeni odraslim. V post-socialističnem obdobju je ta praksa manj pogosta, še vedno pa se za prevajanje najbolj negativno zaznamovanih izrazov za temnopolte nemalokrat ne uporabljajo najbolj pejorativni slovenski izrazi. Za izražanje temnopolnih pripovednih oseb je v tem obdobju večinoma uporabljena bodisi standardizirana bodisi pogovorna slovenščina.

Zaradi ugotovljenih posegov v prevode skozi slovensko zgodovino se je do neke mere spremenila sporočilnost določenih književnih del, kar je vsaj deloma vplivalo tudi na recepcijo posameznih besedil. Nekatera dela, ki so bila v izvirni kulturi problematizirana kot rasistična, v slovenskem literarnem sistemu namreč niso bila deležna veliko tovrstnih očitkov (gl. npr. Trupej 2015a; Trupej 2019). V določeni meri je to resda mogoče pripisati dejstvu, da rasizem do temnopolnih v Sloveniji zaradi drugačnih zgodovinskih okoliščin nasploh nikdar ni bil problematiziran v tolikšni meri kot v državah z drugačnimi izkušnjami, deloma pa je to zagotovo tudi posledica posegov v prevode – ker je v njih prisotnih manj rasističnih prvin, so prevodi tudi manj potencialno sporni.

Upodobitev temnopolnih v slovenskih literarnih prevodih je odražala sočasni odnos družbe do temnopolnih, hkrati pa so nekatera vplivna dela ta odnos sooblikovala.⁷ Posamezni primeri, ko je ista oseba v različnih obdobjih rasizem v književnih delih z enakim ciljnim bralstvom prevajala na drugačen način, nakazujejo tudi, da bi na prevajalske strategije utegnil vplivati tudi tedanji slovenski oz. jugoslovanski odnos do izhodiščne kulture.

5 Možnosti nadaljnjih raziskav

Glede na to, da so bile dosedanje slovenske raziskave prevajanja rasističnega diskurza o temnopolnih osredotočene na ameriško literaturo, bi bilo v prihodnje smiselno podrobneje raziskati tudi, kako se je v slovenščino prevajalo relevantna dela iz literarnih sistemov

⁷ Podobno velja za publicistična besedila, kjer je bil rasizem v socialističnem obdobju občasno prav tako nekoliko omiljen (gl. Trupej 2021, 304).

nekaterih drugih kultur, predvsem tistih, ki imajo izkušnje s kolonializmom, na primer britanske, francoske, nemške, španske ali portugalske.

6 Seznam sorodnih poglavij v monografiji

Vpliv komunizma na prevodno in založniško dejavnost / Pregarjane vsebine v prevodih v socialistični Sloveniji

7 Priporočeno branje

Trupej, Janko. 2015. »Recepcija štirih ameriških romanov in njihovih slovenskih prevodov v luči ideologije rasizma.« *Primerjalna književnost* 38, št. 2: 213–235.

Članek primerja izvirno in slovensko recepcijo romanov *Koča strica Toma*, *V vrtincu*, *Prigode Huckleberryja Finna* in *O miših in ljudeh*, ki so v izvirni kulturi sporni zaradi rasističnih elementov.

Trupej, Janko. 2017. »Representations of Black People in the Slovenian Translations of Karl May's Novels: A Case Study.« *FORUM: Revue internationale d'interprétation et de traduction / International Journal of Interpretation and Translation* 15, št. 1: 123–141.

Članek obravnava upodobitev temnopoltih v slovenskih prevodih romanov *Old Surehand*, *Winnetou* in *Zaklad v Srebrnem jezeru* izpod peresa Karla Maya.

Trupej, Janko. 2017. »Strategies for Translating Racist Discourse about African-Americans into Slovenian.« *Babel: Revue internationale de la traduction / International Journal of Translation* 63, št. 3: 322–342.

Članek povzema rezultate doktorske disertacije na temo slovenskega prevajanja rasističnega diskurza o Afroameričanih.

Bibliografija

- Allington, Daniel. 2006. »First Steps Towards a Rhetorical Psychology of Literary Interpretation.« *Journal of Literary Semantics* 35, št. 2: 123–144.
- Asim, Jabari. 2007. *The N Word: Who Can Say It, Who Shouldn't, and Why*. Boston: Houghton Mifflin.
- Babnik, Gabriela. 2009. »Roman Chinua Achebeja *Razpad* kot odgovor na negativno prezentacijo Afričanov.« *Ars et humanitas* 3, št. 1-2: 88–109.
- Baker, Mona. 2006. *Translation and Conflict: A Narrative Account*. New York: Routledge.
- Blatnik, Andrej. 1993. »Toni Morrison in iskanje afroameri.ke identitete.« V Toni Morrison, *Ljubljena*, 309–321. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Brumen, Borut in Nikolai Jeffs. 2001. »Afrike.« *Časopis za kritiko znanosti* 29, .t. 204–205–206: 5–27.
- Fernández López, Marisa. 2000. »Translation Studies in Contemporary Children's Literature: A Comparison of Intercultural Ideological Factors.« *Children's Literature Association Quarterly* 25, .t. 1: 29–37.
- Fras, Jona. 2012. »The Ideology of Swearwords in Slovenia.« *Language & Communication* 32, št. 3: 229–239.
- Gradišnik, Janez. 1974. »Beseda o delu.« V Mark Twain, *Prigode Huckleberryja Finna*, 2. knjiga, 190–194. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Grosman, Meta. 1995. »Multicultural Perspectives on Huckleberry Finn – Including a Look at the Lack of Primary Socialization in Huck's Development.« V *American Literature for Non-American Readers*, uredila Meta Grosman, 33–47. Frankfurt na Majni, Berlin, Bern, Bruselj, New York, Oxford, Dunaj: Peter Lang.
- Grosman, Meta. 2004. *Književnost v medkulturnem položaju*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Grošelj, Nada. 2016. »Intervju: Nada Grošelj. Nimam nostalgije po starih prevodih.« *Literatura* 28, št. 301–302: 89–106.
- Hill, Jane H. 2008. *The Everyday Language of White Racism*. Malden, Oxford: Wiley-Blackwell.
- Hughes, Geoffrey. 2006. *An Encyclopedia of Swearing: The Social History of Oaths, Profanity, Foul Language, and Ethnic Slurs in the English-speaking World*. Armonk, London: M.E. Sharpe.
- Hladnik, Miran. 1983. *Trivialna literatura*. Ljubljana: DZS.
- Jeffs, Nikolai. 2000. »Podoba Afrike v slovenskih medijih.« *Medijska preža* 9. <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/09/mediawatch/>.
- Karolides, Nicholas J., Margaret Bald in Dawn B. Sova. 2011. *120 Banned Books: Censorship Histories of World Literature, Second Edition*. New York: Checkmark Books.
- Kennedy, Randall. 2003. *Nigger: The Strange Career of a Troublesome Word*. New York: Vintage Books.

- Klemenčič, Matjaž. 1998. »Slovenska izseljenska zgodovina kot del slovenske nacionalne zgodovine.« *Zgodovinski časopis* 52, št. 2: 175–193.
- Kujawska-Lis, Ewa. 2008. »Turning *Heart of Darkness* into a Racist Text: A Comparison of Two Polish Translations.« *Conradiana* 40, št. 2: 165–178.
- Lavoie, Judith. 2007. »Mark Twain vs. William-Little Hughes: The Transformation of a Great American Novel.« V *In Translation – Reflections, Refractions, Transformations*, uredila Paul St-Pierre in Prafulla C. Kar, 95–106. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Mastropierro, Lorenzo. 2017. *Corpus Stylistics in Heart of Darkness and its Italian Translations*. London: Bloomsbury Publishing.
- Midžić, Simona. 2003. »Responses to Toni Morrison's Oeuvre in Slovenia.« *Acta Neophilologica* 36, št. 1–2: 49–61.
- Pirc, Janez. 2010. »Misrepresentations of Africa in Contemporary Slovene School Textbooks.« *Razprave in gradivo: Inštitut za narodnostna vprašanja* 63: 124–149.
- Prešern, Janja. 2001. »Muri, murček, zamurček: Katere besede so rasistične?.« *Mladina*, 21. avgust 2001. <https://www.mladina.si/88037/muri-murcek-zamurcek/>.
- Pudgar, Avgust. 1997. »Založništvo na psu, klavrna tudi bralna kultura: afriška literatura.« *Delo*, 9. januar 1997: 15.
- Rattansi, Ali. 2007. *Racism: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Skušek-Močnik, Zoja. 1987. »Opomba prevajalke.« V Alice Walker *Nekaj vijoličastega*, 245–247. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Snoj, Janž. 2020. »Translating Ideology with Ideology: The Case of Sienkiewicz's Novel *In Desert and Wilderness* and its Slovenian Translations.« V *New Horizons in Translation Research and Education* 5, uredile Anne Ketola, Tamara Mikolič Južnič in Outi Paloposki, 101–123. Tampere: Tampere University.
- Sova, Dawn B. 2006. *Banned Books: Literature Suppressed on Social Grounds, Revised Edition*. New York: Facts on File Inc.
- Trupej, Janko. 2012. »Translating Racist Discourse in Slovenia during the Socialist Period: Mark Twain's *Adventures of Huckleberry Finn*.« V *Translation and the Reconfiguration of Power Relations: Revisiting Role and Context of Translation and Interpreting*, uredili Beatrice Fischer in Matilde Nisbeth Jensen, 91–107. Dunaj, Berlin: LIT Verlag.
- Trupej, Janko. 2013. »Slovensko prevajanje rasističnega diskurza o Afroameričanih v ameriških romanih.« Doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani.
- Trupej, Janko. 2014a. »Prevajanje rasističnega diskurza o temnopoltih v slovenščino.« *Primerjalna književnost* 37, št. 3: 89–109.
- Trupej, Janko. 2014b. »Zaznamovanost slovenskega izrazoslovja za temnopolte.« *Slavistična revija* 62, št. 4: 635–645.
- Trupej, Janko. 2015a. »Recepcija štirih ameriških romanov in njihovih slovenskih prevodov v luči ideologije rasizma.« *Primerjalna književnost* 38, št. 2: 213–235.

- Trupej, Janko. 2015b. »The 'Negro' in John Steinbeck's *Of Mice and Men*: A Comparison of Socialist and Post-socialist Strategies for Translating Racial Elements.« *ELOPE* 12, št. 1: 119–133.
- Trupej, Janko. 2017a. »Representations of Black People in the Slovenian Translations of Karl May's Novels: A Case Study.« *FORUM: Revue internationale d'interprétation et de traduction / International Journal of Interpretation and Translation* 15, št. 1: 123–141.
- Trupej, Janko. 2017b. »Strategies for Translating Racist Discourse about African-Americans into Slovenian.« *Babel: Revue internationale de la traduction / International Journal of Translation* 63, št. 3: 322–342.
- Trupej, Janko. 2017c. »The Significance of Racial Terms in Sinclair Lewis's *Kingsblood Royal* and its Translations into German, Serbo-Croatian and Slovenian.« *Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik* 42, št. 1: 121–139.
- Trupej, Janko. 2019. »Recepcija romanov *The Adventures of Tom Sawyer* in *Adventures of Huckleberry Finn* v Sloveniji.« *Vestnik za tuje jezike* 11, št. 1: 327–342.
- Trupej, Janko. 2021. »A Comparison of the Pre-socialist and Socialist Reception of Mark Twain in Slovenia.« *Annales, Series Historia et Sociologia* 31, št. 2: 295–310.
- Weissbrod, Rachel. 2008. »Coping with Racism in Hebrew Literary Translation.« *Babel* 54, št. 2: 171–186.
- Zajc, Marko in Janez Polajnar. 2012. *Naši in vaši: iz zgodovine slovenskega časopisnega diskurza v 19. in začetku 20. stoletja*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

ODNOS DO TEMNOPOLTIH V SLOVENSKIH LITERARNIH PREVODIH

V prispevku je obravnavana podoba temnopoltih v slovenskih literarnih prevodih od sredine 19. stoletja do začetka 21. stoletja. V prevodih, ki so izšli v obdobju do konca 2. svetovne vojne, eksplicitno rasistični diskurz o temnopoltih ni bil cenzuriran, pejorativni izrazi za temnopolte so bili skoraj popolnoma nevtralizirani, pri prevajanju afroameriške angleščine pa je bil razmeroma pogosto uporabljen slovnično nepravilen diskurz. Slednja prevajalska strategija se je v določeni meri ohranila tudi v nekaterih prevodih iz socialističnega obdobja, čeprav je bil sociolekt temnopoltih pripovednih oseb pogosteje standardiziran. V tem obdobju so bili negativno zaznamovani izrazi za temnopolte pogosto omiljeni, predvsem v prevodih za otroke oz. mladino pa je včasih zaslediti tudi cenzuro eksplicitno rasističnega diskurza o temnopoltih. V post-socialističnem obdobju je tovrstno neposredno poseganje v makrostrukturo besedil manj razširjeno, pri prevajanju najbolj pejorativnih poimenovanj za temnopolte tudi v tem obdobju pogosto niso uporabljeni najbolj negativno zaznamovani slovenski izrazi, pri prevajanju diskurza temnopoltih pripovednih oseb pa je večinoma uporabljena bodisi pogovorna bodisi standardna slovenščina.

THE REPRESENTATION OF BLACK PEOPLE IN SLOVENE LITERARY TRANSLATION

The article addresses the representation of black people in Slovene literary translations from the middle of the 19th century to the beginning of the 21st century. In the translations published in the period until the end of the Second World War, explicitly racist discourse about black people was not censored, pejorative terms for black people were almost completely neutralised, and grammatically incorrect discourse was used relatively often when translating African-American Vernacular English. To a certain extent, the latter translation strategy was also present in some translations from the socialist period, although black characters' sociolect was standardised more often. During this period, negative terms for black people were often softened, and especially in translations of children's or juvenile literature explicitly racist discourse about black people was sometimes censored. In the post-socialist period, such interventions on the macrostructural level of texts are less frequent, the most negatively marked Slovene terms are often still not used when translating the most pejorative terms for black people, while either colloquial or standard Slovene is mostly used when translating black characters' discourse.